

De leer van de Drieëenheid

De leer van de drieëenheid, letterlijk drievuldigheid, is niet alleen een belangrijk thema in het gesprek met moslims en joden.

Het onderwerp roept ook veel vragen op in het voorstellingsvermogen van gewone gelovigen. Als Jezus God is, hoe moet je je dan voorstellen dat Hij tot God bidt? Hij zegt toch ook dat bepaalde dingen niet bij de Zoon bekend zijn, maar alleen bij de Vader (Marc 13).

In het onderstaande proberen we de bijbelse gegevens op een rijtje te zetten en begrijpelijk te maken, waarom de oude kerk bepaalde keuzes heeft gemaakt.

bijbelse gegevens

De Vader die boven Jezus staat:

Marc 13 32 Niemand weet wanneer die dag of dat moment zal aanbreken, de engelen in de hemel niet en de Zoon niet, alleen de Vader.

Joh 14 28 Jullie hebben toch gehoord dat ik zei dat ik wegga en bij jullie terug zal komen? Als je me liefhad zou je blij zijn dat ik naar mijn Vader ga, want de Vader is meer dan ik.

Mat 26 39 'Vader, als het mogelijk is, laat deze beker dan aan mij voorbijgaan! Maar laat het niet gebeuren zoals ik het wil, maar zoals u het wilt.'

1 Kor 15 28 En op het moment dat alles aan hem onderworpen is, zal de Zoon zichzelf onderwerpen aan hem die alles aan hem onderworpen heeft, opdat God over alles en allen zal regeren.

Jezus die de plaats van God krijgt

In de evangeliën wordt Jezus Heer genoemd

In Jezus naam worden zieken genezen en boze geesten uitgedreven

Jezus vergeeft de zonden:

Marc 2 5 Bij het zien van hun geloof zei Jezus tegen de verlamde: 'Vriend, uw zonden worden u vergeven.'

9 Wat is gemakkelijker, tegen een verlamde zeggen: "Uw zonden worden u vergeven" of: "Sta op, pak uw bed en loop"? **10** Ik zal u laten zien dat de Mensenzoon volmacht heeft om op aarde zonden te vergeven.' Toen zei hij tegen de verlamde: **11** 'Ik zeg u, sta op, pak uw bed en ga naar huis.'

Mat 11 27 Alles is mij toevertrouwd door mijn Vader, en niemand dan de Vader weet wie de Zoon is, en wie de Vader is, dat weet alleen de Zoon, en iedereen aan wie de Zoon het wil openbaren.

Mat 28 18 Jezus kwam op hen toe en zei: 'Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde.' **19** Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest,

Joh 14 9 Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.

Jezus tegelijk aan God gelijk gesteld en ondergeschikt aan God

Fil 2 6 Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, **7** maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, **8** heeft hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. **9** Daarom heeft God hem hoog verheven en hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, **10** opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, **11** en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader.

De ontwikkeling van het dogma in de oude kerk

Christenen geloven in God en in Jezus. Dit eenvoudige bijbelse gegeven heeft in de eerste eeuwen van de kerk veel spanningen veroorzaakt.

In de Grieks-Romeinse wereld was het normaal in meerdere goden te geloven.

Daartegenover plaatsten joden en christenen het geloof in één God.

Maar hoe zit het dan in de kerk met het geloof in Jezus? Wordt de mens Jezus op die manier niet vergoddelijkt? Is er op die manier in de praktijk niet sprake van meerdere goden? Het is op dit punt dat er in de kerk vele problemen begonnen te ontstaan.

In de tweede eeuw formuleerde men het zo dat er één God is en dat uit die God de Logos ('het Woord', Joh 1) is voortgekomen, die de wereld heeft geschapen. Zo spraken de Stoïcijnen in die tijd ook.

Maar gelooft men dan niet eigenlijk in twee goden, zoals op een andere manier de gnostici? Theodorus stelde omstreeks 190 het zo voor dat Jezus gewoon mens was en pas bij zijn doop bijzondere gaven kreeg. We noemen dit *adoptianisme*.

Novatianus ging in 240 uit van Gods eenheid en gebruikte daarvoor de term Monarchia. Door de geest werkt Gods kracht (dunamis) in Jezus. Daarom noemt men deze richting **dynamisch monarchianisme**.

Het **modalisme** stelde dat God twee of drie bestaanswijzen heeft. Maar hun tegenstanders vonden het wel bizar om het te voorstellen dat met het sterven van Jezus, ook de Vader leed.

Je merkt het wel, het wordt allemaal zeer abstract.

Grote beroering was er rond 320 toen Arius beweerde dat Jezus een schepsel was en derhalve niet echt God kon zijn, zoals de Vader. Arius wilde op die manier Gods eenheid benadrukken. Arius vond bij gewone gelovigen veel gehoor, omdat hij het onderwerp eenvoudig benaderde en filosofische termen vermeed.

Op aandringen van keizer Constantijn kwam er in 325 een concilie in **Nicea**, die een geloofsbelijdenis opstelde. Belangrijk was hierin de volgende formulering

*Wij geloven in één Heer, Jezus Christus
God uit God
Licht uit Licht
waarachtig God uit waarachtig God
geboren, niet geschapen
een van wezen met de vader*

Nadrukkelijk werd dus gezegd dat de Zoon niet geschapen is, maar geboren is en één van wezen met de Vader. Arius werd dus afgewezen omdat hij vond dat Jezus alleen in oneigenlijke zin God genoemd kon worden.

Deze geloofsbelijdenis betekende niet het einde van de strijd.

Want met het erkennen van de **goddelijke drievoudigheid** ontstond een nieuwe strijdvraag: Hoe kan Jezus God en mens tegelijk zijn? Het **monofysitisme** ging uit van één goddelijke natuur. In 431 werd **Nestorius** veroordeeld die een sterke scheiding maakte tussen de goddelijke en menselijke eigenschappen van Jezus.

Onder druk van paus Leo de Grote kwam tijdens het concilie te **Chalcedon** in 451 uiteindelijk een formulering tot stand die een einde moest maken aan de twisten.

*Christus is waarachtig God en waarachtig mens
in twee naturen
onvermengd en onveranderd
ongedeeld en ongescheiden*

Alleen in ontkenningen wordt hier gesproken over wie Jezus is.

Het is alsof de kerk heeft willen vastleggen: hier houdt het denken op; hier kun je alleen nog maar geloven.

april 2013
Jart Voortman